

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Rikosuhripäivystys keskittyy lausunnossaan ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön uhreja koskeviin lakiesityksen kohtiin.

Pidämme erittäin myönteisenä lain soveltamisalan laajentamista kaikkiin henkilöihin, joilla on oleskelulupa, jolloin se kattaa myös esimerkiksi ihmiskaupan ja muun vakavan työperäisen hyväksikäytön uhrin, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a § ja 52 d § mukaisesti. Tässä tilanteessa olevien asiakkaittemme oleskelu maassa on yleensä tosiasiallisesti pysyväisluonteista ja kotoutumispalveluiden piiriin pääsemisestä voisi arviomme mukaan olla suuri hyöty heidän toipumisensa ja (uudelleen)työllistymisensä kannalta. Soveltamisalan laajentaminen selventää myös sellaisia tilanteita, joissa ihmiskaupan uhrilla on aiemmin ollut jatkuva oleskelulupa ja menetettyään sen saa tilapäisen oleskeluluvan 52 a § mukaisesti, jolloin hän saattaa pudota kotoutumispalveluiden piiristä.

Ehdotamme lisäksi, että 1.10.2021 voimaan tulleen ulkomaalaislain 54 b § mukaisen oleskeluluvan saajien osalta kotoutumispalveluiden järjestämistä pyrittäisiin kiirehtimään ottaen huomioon, että lupa myönnetään työnantajan moitittavan menettelyn perusteella tarkoituksena mahdollistaa luvansaajan uudelleentyöllistyminen. Lupa myönnetään toisin sanoen työssään hyväksikäytetylle henkilölle, joka on usein joutunut hyväksikäytön kohteeksi heikon työmarkkina-asemansa johdosta. Koska lupa on vain vuoden mittainen ja sitä ei voi vuoden jälkeen enää uusida, on olemassa riski, että ajoittain pitkien jonojen vuoksi luvan saaja ei ehdi edes aloittaa uudelleentyöllistymistään edistäviä toimia ennen luvan umpeutumista. Tällöin se ei välttämättä tosiasiallisesti näyttäytyä vaihtoehtona hyväksikäyttötilanteesta irtaantumista pohtivalle hyväksikäytön uhrille eikä edistä hyväksikäytön ilituloa lain tavoitteen mukaisesti. Mikäli 54 b § mukaisen luvan saaneelle taattaisiin nopea pääsy palveluihin, jotka parantaisivat hänen työmarkkina-asemaansa esim. kielikoulutuksen tai ammatillista osaamista lisäävien toimien kautta, voitaisiin myös ennaltaehkäistä uudelleenuhriutumista tilanteissa, joissa työntekijälle ei olisi lähtötilanteessa tarjolla töitä lainmukaisin työehdoin.

Pidämme myönteisenä myös ihmiskaupan uhriksi joutuneiden Suomen kansalaisten lisäämisen lain soveltamisalaan (2 §) ihmiskaupan uhrin palveluita koskevien korvausten (67 §) osalta. Haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että lain soveltamisala kattaisi korvausten osalta myös sellaiset ihmiskaupan uhrit, joilla on Suomessa kotikunta, mutta ovat menettäneet oleskelulupansa ja jääneet ilman voimassaolevaa oleskelulupaa. Näiden henkilöiden osalta peruspalvelut sekä ihmiskaupan uhrin auttamistoimet järjestetään tällä hetkellä lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta nojalla kotikunnan ja tulevaisuudessa hyvinvointialueen kautta, vaikka heillä ei olisikaan voimassaolevaa oleskelulupaa tai ennen edellisen luvan voimassaolon päättymistä haettua jatkolupaa.

Rikosuhripäivystys kannattaa esitystä, että lain 13 § mukaisesta kolmen vuoden kotoutumisajasta voidaan poiketa ihmiskaupan uhrien osalla. On yleistä, että hyväksikäyttötilanteesta irtaantuva ihmiskaupan uhri on ollut maassa jo useita vuosia, mutta hyväksikäyttötilanteen vuoksi ei ole saanut mahdollisuutta kotoutua Suomeen ja on käytännössä palveluiden tarpeensa osalta samassa tilanteesta kuin juuri maahan saapunut henkilö. Pidämme erityisen hyvänä siitä, ettei tämän ryhmän osalta kotoutumisajasta poikkeamiselle ole esitetty aikarajaa. Pyydämme kuitenkin harkitsemaan poikkeamismahdollisuuden laajentamista koskemaan myös muita vakavan työperäisen hyväksikäytön uhreja, jotka ovat ihmiskaupan uhrien tavoin saattaneet tehdä töitä ilman vapaapäiviä ja pitkästi yli päivittäisen normaalityöajan, ja joiden osalta kotoutuminen on myös tästä syystä viivästynyt. Näkemyksemme mukaan tässä tilanteessa olevat asiakkaamme ovat usein kotoutumispalveluiden tarpeessa tilanteesta irtaannuttuaan ja heidän työllistymisensä saattaa olla esim. Suomen työmarkkinoiden kannalta puutteellisen kielitaidon tai ammattitaidon ja työkokemuksen spesifiyden vuoksi vaikeaa.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

-

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

-

Yleiset kommentit kunnan kotoutumisohjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

-

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

-

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

-

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

-

Valtion korvaukset (8 luku)

-

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

-

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

-

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

-

Marttila Pia
Rikosuhripäivystys